

İSLAM SİYASET DÜŞÜNCESİ
Adil Devlet, Erdemli Şehir,
Mükellef İnsan

İSLAM SİYASET DÜŞÜNCEİ
Adil Devlet, Erdemli Şehir, Mükellef İnsan

Editörler: Lütfi Sunar & Özgür Kavak

Yayın No: 26
Araştırma Dizisi No: 8
ISBN: 978-625-7800-87-7
E-ISBN: 978-625-7800-69-3

Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2. Basım, Ekim 2022

Yayın Yönetmeni: Yusuf Temizcan
Yayına Hazırlık: Betül Sezgin
Son Okuma: Zeynep Tanrıkulu
Kapak: Seyfullah Bayram
İç Tasarım: Mert Demirci

© İLEM Yayınları 2022

Tüm yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt

Hazar Reklam Matbaacılık
Sertifika No.: 26482
İskitler / Ankara
Telefon: +90 312 278 50 77

ilem
YAYINLARI

Aziz Mahmut Hüdayi M. Halk C. Türbe Kapısı S. No:13 Üsküdar İstanbul
Tel: 0216 310 43 18 Faks: 0216 310 43 18
ilem.org.tr yayin@ilem.org.tr

İLEM Yayınları, İLEM (İlmi Etüdler Derneği) ve Nobel Akademik Yayıncılık ortak markasıdır. Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

İSLAM SİYASET DÜŞÜNCEİ

Adil Devlet, Erdemli Şehir, Mükellef İnsan

Editörler

Lütfi Sunar & Özgür Kavak

Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş

2. Basım

ilem
YAYINLARI

İçindekiler

İkinci Basım İçin Güncellenmiş Önsöz	vii
Teşekkür	xi
Giriş	1

I. Bölüm

İSLAM SİYASET DÜŞÜNCESİNİN TEMELLERİ

İslam Siyaset Düşüncesinin Temelleri -Bir Giriş Denemesi- <i>Hızır Murat Köse</i>	31
---	----

İslam Siyaset Düşüncesinin Yeniden İnşası Üzerine Bir Deneme <i>Ömer Türker</i>	59
---	----

İslam Siyasi Düşüncesinde Otorite Kavramı <i>Haluk Alkan</i>	109
---	-----

II. Bölüm

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE SİYASET

Felasife'nin Siyaset Nazariyesi <i>Şenol Korkut</i>	147
--	-----

İslam Siyaset Düşüncesinin Bir Kaynağı Olarak Siyasetname-Nasihatname Türünde Siyaset Tasavvuru <i>İlker Kömbe</i>	231
---	-----

İslam Siyaset Düşüncesi Kaynağı Olarak Furu-ı Fıkıh Kitapları <i>Özgür Kavak</i>	271
--	-----

III. Bölüm

SIYASALLIĞIN BİÇİMLERİ

Patrimonyalizmin Gölgesinde İslam Siyasal Sisteminin Anlaşılması Sorunu <i>Lütfi Sunar</i>	307
--	-----

İslam Siyaset Düşüncesinde Siyasal Nerede Aranmalı? <i>Ahmet Okumuş</i>	379
--	-----

Batılı ve İslami Kurtuluşçu Siyasal Teolojiler: Dine Politik Açıdan Bir Bakış <i>Süleyman Güder</i>	405
---	-----

Dizin	433
-------	-----

Yazarlar Hakkında	448
-------------------	-----

İkinci Basım İçin Güncellenmiş Önsöz

İnsanın mahiyetini tanımlamaya yönelik çok sayıdaki girişim içerisinde en yaygın ve üzerinde neredeyse uzlaşmış olanı, insanın siyasi bir canlı olduğudur. İnsan bir topluluk içerisinde yaşayan, bir topluluk içerisinde kendisini anlamlandıran ve kuran bir varlıktır. Ancak insanların bu zorunlu birlikteliğinin iyi ve adil bir sisteme dönüşmesi hiç de kolay değildir. İyi ve faydalı bir sosyal düzenin kurulması ve sürdürülmesi için tarih boyunca çeşitli siyasal modeller ve sistemler geliştirilmiştir. İnsanlık tarihinin en zeki simaları, iyi bir sistemin kuruluşunun imkanını aramak üzere düşünceler ortaya koymuşlardır. Şartların değişmesiyle birlikte ortaya çıkan yeni sorunlar ve durumlar, bu arayışların süregitmesine neden olmaktadır. Günümüzde de insanlığın karşılaştığı en önemli ve acil sorunlardan birisi, herkes için iyi, faydalı ve adil bir düzenin teşekkülüdür. Bu kadim arayışta geçmişte üretilen düşüncelerin belirli açılardan tasnif ve tahlil edilmesi yol gösterici olacaktır. Elinizdeki eser, İslam siyaset düşüncesine yönelik böyle bir yorumlayıcı ve alımlayıcı bir bakışın mahsulü olarak ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde son zamanlarda İslam siyaset düşüncesine yönelik canlanan bir ilgi görülmektedir. Bir taraftan alan-

daki önemli eserlerin çevrilmesi, klasik eserlerin bu konu ve gündem içerisinde neşredilmesi, çeşitli telif ve edisyon eserlerin kaleme alınması ve farklı fakültelerde tez çalışmalarının yürütülmesi bu tartışmaların canlanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bütün bu ilgi artışına mukabil İslam siyaset düşüncesi halen daha dar bir perspektiften tasviri bir düzeyde ele alınmaktadır. Özellikle kuramsallaştırma denemelerinin zayıflığı ve İslam siyaset düşüncesinin salt tarihsel bir olgu olarak ele alınması, bu tasviri ilginin temelini teşkil etmektedir. Ayrıca İslam siyaset düşüncesinin farklı kaynakları da henüz yeterince incelenenmiş değildir. Bu kitap, çağdaş siyaset biliminin ve siyaset felsefesinin imkanlarını ve araçlarını da kullanarak İslam siyaset düşüncesine kuramsal bir çerçeve çizmek amacıyla hazırlandı.

İlmi Etüdler Derneği (İLEM), bu alandaki ihtiyacı belirginleştirmek ve ortaya çıkan boşluğu doldurmak üzere Siyaset Düşüncesi Çalışma grubunu teşkil etmiştir. Bu çalışma grubu dahilinde siyasi düşünceyle sınırlı olmak üzere İslam düşüncesinin klasik ile modern dönemleri arasındaki sürekliliğin sağlanmasına önemli bir katkı sunma amacıyla 17 Aralık 2016 tarihinde İslam Siyaset Düşüncesi Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda temel olarak İslam siyaset düşüncesini ele almanın imkanları irdelenmiş ve İslam siyaset düşüncesi özelindeki yöntemsel problemlerin çözüme kavuşturulması ve sonraki çalışmalara örnek teşkil edecek akademik bir üslubun inşası hedeflenmiştir. Elinizdeki eser, mezkûr çalıştaydaki tebliğlere yeni yazıların eklenmesiyle oluşmuştur.

Elinizdeki gözden geçirilmiş ve güncellenmiş ikinci baskıda 10 yazı yer almaktadır. Bu baskıda metinler dil ve anlatım bakımından güncellenmiştir. Bu baskıda önceki baskıda yer alan çalışmaların bütünlüğünü sağlamak adına bir bölüm çıkarılmıştır. Böylece daha odaklı bir metin

oluşturulmaya çalışılmıştır.

Modern dönemdeki siyaset dşunçesi tartışmalarına Müslüman toplumların klasik, modern ve ağdaş tecrübelerinden hareketle yeni bir açılım sağlamak amacıyla hazırlanan bu eser önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Bu anlamda güncel sorun ve meselelere klasik kavram ve kuramlardan hareketle yeni yorumlar kazandırmak kitabı zgn kılan önemli hususlardan biridir. Bu kitabın Müslüman toplumların birikim ve tecrübesinin siyasal bilimlerde ve tartışmalarda daha yaygın bir şekilde kullanılabilir hale getirmesi beklenmektedir.

Bu eserin ortaya çıkmasına vesile olan faaliyetleri yrrten İLEM’de Siyaset alışma Grubu, gerçekleştirdiği çeşitli faaliyetlere ek olarak İslam siyaset dşunçesinin klasik ve ağdaş mesele ve imkanları ile ilgili seminerler, dersler, okuma grupları ve projeler yürütmektedir. Bunlar arasında özellikle İslam Siyaset Dşunçesi Kataloğu projesi mühim bir yer tutmaktadır. 2018-2019 yıllarında hazırlanan ve 2022-2023 yıllarında güncelleme ve geliştirme çalışmaları devam eden bu katalog ile birlikte önemli bir kısmı yazma halde bulunan 1000’den fazla klasik eser, çeşitli açılardan tasnif edilip indekslenmiş ve kolaylıkla erişilebilir bir hale getirilmiştir. Elinizdeki kitabın oluşturduğu teorik ereve ve hizmete sunulan katalogun ortaya çıkardığı birikimin önümüzdeki günlerde İslam siyaset dşunçesi ile ilgili yayın ve araştırmalar kadar siyasal yaşamın iyileştirilmesine de katkı sağlayacağını mit ediyoruz.

Lütfi Sunar & zgr Kavak
Eylül 2022

Teşekkür

Pek çok çalışma gibi bu eser de çok boyutlu bir el birliği ve çabanın neticesinde ortaya çıktı. İlmî Etüdder Derneği (İLEM) bünyesindeki Siyaset Düşüncesi Çalışma grubunun ilk ve uzun soluklu bir ürünü olarak okuyucuyla buluşan bu kitabın 3 yıla yaklaşan bir geçmişı bulunmaktadır.

İslam siyaset düşüncesi ile ilgili kapsamlı bir çalıştay düzenleme teklifi 2016 Ocak ayında Ömer Türker hocadan geldi. Akabinde bu kitabın editörlerinin de katılımı ile birlikte bir çalışma grubu oluşturduk. Ömer hocaya kıymetli fikirlerine bizi de ortak ettiği için çok teşekkür ederiz.

Bir sonraki aşamada düzenlenecek çalıştayın çerçevesini çizip bildiri sunmasını arzu ettiğimiz hocalarımıza davetiyeler gönderdik. Yazıları bu kitapta yer alan hocalarımız oldukça yoğun işlerinin arasında bildirimlerini yazıp bize gönderdiler ve 17 Aralık 2016 tarihinde kapsamlı bir çalıştay gerçekleştirdik. Tahsin Görgün, M. Akif Kayapınar, Murat Çemrek, Hatice Umut, İbrahim Halil Üçer ve Abdurrahman Nur gibi isimlerin de müzakereciler arasında yer aldığı bu çalıştaya gelen geri bildirimler burada sunulan bildirimleri bir kitaba dönüştürme kararını almamıza vesile oldu. Birkaç yeni yazı ekleyerek kitap projesini hocalarımızla paylaştık. Çalıştay için kaleme al-

dıkları yazılara bitmek bilmeyen geri bildirimler vererek yazarlarımızın yazılarını, ilmi mükemmelliğin sınırlarına yaklaştırmaları konusunda ısrarcı olduk. Bu mükemmelleştirme arzusunun bütün külfetini elbette yazarlarımız çektiler. Onların bu ilmi hassasiyeti ve iştiyakı olmasa bu çalışmanın nitelikli bir biçimde nihayete ermesi imkansızdı. Tüm yazarlarımıza bu uzun soluklu yolculukta gösterdikleri sabır ve verdikleri derinlikli ilmi katkı için çok teşekkür ediyoruz.

Çalıştayın organizasyonu ve yazarlarla iletişim kurulması sürecinde Ömer Faruk Uysal bizlere destek verdi. Kendisine olan borcumuzu kuru bir teşekkürle ödeyemeyiz. Eserin yayıma hazırlanması sürecindeki katkılarından ötürü İLEM Yayınları'na hususi bir teşekkür borçluyuz.

Son olarak bize ait meseleleri derinlikli bir biçimde ele alabilmemiz için elverişli bir ilmi muhit sağlayan İLEM'e müteşekkirimiz. Onların sabrı ve himayesi olmasa bu çalışma bu haliyle ortaya çıkamazdı.

Lütfi Sunar & Özgür Kavak
Ağustos 2018